پژوهنده (مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی)
سال بیست و یکم، شماره ۴، پی‌درپی ۱۱۲، صفحات ۲۱۹ تا ۲۲۳
مهر و آبان ۱۳۹۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۹/۶
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۱۰/۹

بررسی میزان رعایت منشور حقوق بیمار از نظر کارورزان در بیمارستان‌های آموزشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

میثم شریفی[1*]، دکتر شبنم بزمی[2]

۱. دانشجوی پزشکی، کمیته پژوهشی دانشجویان، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
۲. متخصص پزشکی قانونی، فلوشیپ اخلاق پزشکی، استادیار گروه اخلاق پزشکی، دانشکده طب سنتی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

چکیده

سابقه و هدف: رعایت حقوق بیماران موجب بهبود ارتباط بین بیماران و کارکنان مراکز درمانی و ارتقای کیفیت خدمات سلامت می‌گردد. این مطالعه جهت بررسی میزان رعایت منشور حقوق بیمار از نظر کارورزان در بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی انجام شده است.

مواد و روش‌ها: در این پژوهش توصیفی- مقطعی، ۱۳۷ نفر از کارورزان رشته پزشکی از بیمارستان‌های امام حسین (ع)، مدرس، طالقانی، لقمان، مفید، شهدای تجریش، لبافی نژاد و مهدیه به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه ۱۲ سؤالی پژوهشگر ساخته بود که روایی آن توسط اساتید رشته و پایایی آن با ضریب کرونباخ آلفای ۸۱ درصد تأیید شد. داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و آزمون آنالیز واریانس و آزمون Tukey توسط نرم افزار SPSS (نسخه ۲۱) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: میزان رعایت منشور حقوق بیمار در بین تمام بیمارستان‌ها در ۴۱/۶٪ موارد مطلوب، در ۵۵/۵٪ موارد متوسط و در ۲/۹٪ موارد نامطلوب بود. بیشترین میزان رعایت منشور حقوق بیمار مربوط به "امکان ترخیص بیمار با رضایت شخصی" (۹۲/۵٪) و کمترین میزان مربوط به "مشارکت بیمار در انتخاب روش درمانی" (۴۶/۲٪) بود. بین بیمارستان‌های مختلف از نظر رعایت منشور حقوق بیمار تفاوت معنی‌داری مشاهده شد (P=۰/۰۱۳).

نتیجه‌گیری: میزان رعایت منشور حقوق بیماران در بیشتر بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در حد متوسط تا مطلوب است. با این وجود، میزان رعایت این حقوق در بعضی بیمارستان‌ها در حد مطلوب نیست. لذا توصیه می‌شود برنامه‌های آموزشی جهت آشنایی کارکنان و بیماران با منشور حقوق بیمار اجرا شود.

واژگان کلیدی: حقوق بیمار، رضایت بیمار، رازداری، رضایت آگاهانه

لطفاً به این مقاله به صورت زیر استناد نمایید:

Sharifi M, Bazmi S. Assessment of medical students' opinion about the patients' bill of rights observance in the educational hospitals of Shahid Beheshti University of Medical Sciences. Pejouhandeh 2016;21(4):219-223.

مقدمه

علیرغم آنکه علم اخلاق پزشکی یک رشته‌ی دانشگاهی جدید است، ولی مفاهیم اخلاقی از ابتدای تاریخ طب همواره همراه آن مطرح بوده و در متون کهن به اصولی چون برتری منافع بیمار بر پزشک و رعایت رازداری اشاره شده است (۱). در دهه‌های اخیر توجه جوامع بین‌المللی به مفهوم حمایت از حقوق بیمار افزایش یافته است و بیماران به عنوان انسان‌های آسیب‌پذیر و نیازمند توجه ویژه، شناخته می‌شوند. (۲) در ایران قبل از سال ۱۳۸۱ منشور حقوق بیمار به صورت رسمی وجود نداشت و برای اولین بار در سال ۱۳۸۱ توسط وزارت بهداشت تدوین و ابلاغ گردید (۳). این منشور در سال ۱۳۸۸ ویرایش شده و متن جدید آن به واحدهای تابعه ابلاغ گردید که محورهای پنج‌گانه‌ی آن شامل حق دریافت خدمات مطلوب، حق دریافت اطلاعات به نحو مطلوب و کافی، حق انتخاب و تصمیم‌گیری آزادانه بیمار در دریافت خدمات سلامت، حق احترام به حقوق خصوصی بیمار و رعایت اصل رازداری و در نهایت، حق دسترسی به نظام کارآمد رسیدگی به شکایات می‌باشد (۱). رعایت حقوق بیماران نتایج مثبتی به

*نویسنده مسؤول مکاتبات: میثم شریفی؛ کمیته پژوهشی دانشجویان، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران؛ تلفن: ۰۹۳۶۷۹۹۲۶۰۵؛ پست الکترونیک: Meysam.sharifi@yahoo.com

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-10-14]

دنبال خواهد داشت که از جمله این نتایج می‌توان بـه افـزایش رضایت‌مندی بیماران از خدمات درمانی ارایه شده (۳)، سرعت بخشـیدن بـه فراینـد بهبـودی، کـاهش دوران بسـتری در بیمارستان (۴) و ارتقا و بهبود نتایج درمان (۵) اشاره کرد.

مطالعات مختلف، درجات متفـاوتی از میـزان رعایـت مفـاد منشور حقوق بیمار را نشان داده است (۳، ۹-۶) در مطالعـه‌ی بصیری مقدم و همکاران، میزان رعایـت منشـور حقـوق بیمـار ۶۹/۱ درصـد بـوده اسـت (۶). در مطالعـه‌ی رنگـرز جـدی و همکاران میزان رعایت منشور حقوق بیمار به طور کلـی ۶۷/۷ درصد و در مورد رسـیدگی بـه اعتـراض‌هـای بیمـار در مـورد هزینه‌های درمانی ۲۵ درصد و در مورد اخـذ رضـایت از بیمـار در هنگام حضور افراد غیر مرتبط با درمان ۲۱/۷ درصـد بـوده است (۳). در مطالعـه‌ی وسـکویی اشـکوری بیشـترین میـزان رعایت حقوق بیمار در حیطه‌ی رضایت آگاهانه (۶۵ درصـد) و کمترین میزان آن مربوط به حق تغییر پزشـک و پرسـتار (۱۷ درصد) بوده است. (۷)

در مطالعه‌ی محسنی و همکاران، ۴۶ درصد بیمـاران دارای این دیدگاه بودند که حقوق آنها به طور کامل رعایت نمی‌شـود (۸). در مطالعه‌ی خاتونی در شهر قزوین، میزان رعایت منشـور حقوق بیمار به طور کلی ۴۶/۲ درصد گزارش شـده اسـت کـه بیشترین میزان رعایت مربـوط بـه محرمانـه مانـدن اطلاعـات پزشـکی و رازداری کـادر درمـان (۸۳/۵۷ درصـد) و کمتـرین میزان مربوط به کسب رضایت از بیمار جهت حضور افراد غیـر مرتبط با درمان در هنگام معاینه (۱۰/۷۱ درصد) است (۹).

در مطالعـه‌ی Merakou و همکـاران در یونـان، بیمـاران از وضعیت رعایـت حقـوق خـود در بیمارسـتان بـه طـور نسـبی رضایت داشتند (۱۰). در پژوهشی که در پاکستان انجـام شـد، میزان رعایـت حقـوق بیمـار در ۳ حیطـه‌ی رضـایت آگاهانـه، رازداری و حریم خصوصی، نامناسب بوده است (۱۱). Mlinek و همکاران نشان دادند که در اورژانس یک بیمارستان ارجـاعی در بخش تریاژ و انتظار در بیش از ۵۳٪ موارد حقـوق بیمـاران در حیطه‌ی رازداری و حریم خصوصی نقض می‌شـود (۱۲). در پژوهشی در اسپانیا نشان داده شد کـه بـا اینکـه ۸۴ درصـد از کارکنان تیم بهداشتی درمانی از حقوق بیمار آگـاهی داشـتند ولی تنها ۶۵ درصد آنان در فعالیـت‌هـای روزانـه‌ی خـود ایـن حقوق را رعایت می‌کردند (۱۳).

در مطالعه‌ی نصیریانی، از دیـدگاه پرسـتاران بـرای بررسـی میزان رعایت حقوق بیماران استفاده شده است (۱۴). گودرزی و رهنما در مطالعه‌ی خـود، میـزان رعایـت حقـوق بیمـار را از دیدگاه پزشکان و پرستاران بررسی نموده‌اند (۱۵). با توجه بـه این تفاوت در میزان رعایت منشور حقـوق بیمـار در مطالعـات مختلف و نیز اهمیت روزافزون رعایت حقـوق بیمـار در بهبـود ارایه خدمات درمانی بـه بیمـاران، طراحـی و انجـام مطالعـات بیشتر در این حیطه لازم به نظـر مـی‌رسـد. در ایـن پـژوهش، میزان رعایت منشور حقوق بیمار در بیمارستان‌هـای آموزشـی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی مورد مطالعـه قـرار گرفتـه است. نتایج بـه‌دسـت آمـده مـی‌توانـد جهـت برنامـه‌ریـزی در راستای بهبود میزان رعایت منشور حقوق بیمار مورد اسـتفاده قرار گیرد.

مواد و روش‌ها

این مطالعه، یک مطالعه‌ی توصـیفی از نـوع مقطعـی اسـت. جامعه‌ی مورد مطالعه، کارورزان رشته‌ی پزشـکی مشـغول بـه تحصیل در بیمارستان‌هـای آموزشـی دانشـگاه علـوم پزشـکی شهید بهشتی بود. با توجه به اینکه کـارورزان در طـول دوره‌ی حضور خود در هر بخـش و نیـز در سـاعات کـار کشـیک‌هـای شبانه، از نزدیک ناظر بـر رونـد اجـرای منشـور حقـوق بیمـار هستند، با بررسی دیدگاه آنان می‌توان تصـویر کلـی از میـزان رعایت منشور حقوق بیماران در بخش و بیمارستان مربوطه به دست آورد.

نمونه‌گیری به روش در دسترس انجام شد و تعداد نمونه بر اساس مطالعات گذشته ۱۳۷ نفر تعیـین شـد (۱۸-۱۶). ابـزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه‌ی پژوهشگر سـاخته بـود کـه بـر اساس مطالعات گذشـته و منشـور حقـوق ابـلاغ شـده توسـط وزارت بهداشـت طراحـی شـد (۱، ۶، ۷، ۹، ۱۴، ۱۸). ایـن پرسشنامه شامل ۱۲ گویه در مورد حقوق بیمار است کـه بـه هر گویه امتیازی بین صفر تا ۳ تعلق می‌گیرد. به گویـه‌ای کـه اصلاً رعایت نشده بود صفر امتیاز، به گویـه‌ای کـه خیلـی کـم رعایت شده بود یک امتیاز، به گویه‌ای که تـا حـدودی رعایـت شده بود ۲ امتیاز و به گویه‌ای که کـاملاً رعایـت شـده بـود ۳ امتیاز تعلق گرفت. در نهایت، مجموع امتیازات هـر پرسشـنامه که عددی بین صفر تا ۳۶ است، محاسبه شد. امتیـاز کمتـر از ۱۲ به عنوان میزان رعایت نامطلوب، امتیاز ۱۲ تا ۲۴ به عنوان میزان رعایت متوسط و امتیاز بیشـتر از ۲۴ بـه عنـوان میـزان رعایت مطلوب در نظر گرفته شد.

از کارورزان خواسته شد که به سؤالات در مورد بیمارسـتان و بخشی که در آن مشغول به تحصـیل هسـتند پاسـخ دهنـد. روایی محتوایی و ظاهری این پرسشـنامه توسـط چنـد نفـر از اساتید حقوق پزشکی و اخلاق پزشکی دانشگاه علـوم پزشـکی شهید بهشتی تأیید شد. جهت تأیید پایایی پرسشنامه در ابتـدا

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-10-14]

تعداد ۳۰ پرسشنامه توسط کارورزان بیمارستان‌های مختلف تکمیل و سپس ضریب همبستگی درونی (کرونباخ آلفا) محاسبه شد که برابر با ۸۱ درصد بود. در نهایت، داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی، آزمون آنالیز واریانس و آزمون تعقیبی Tukey در سطح معناداری ۵ درصد توسط نرم افزار SPSS نسخه ۲۱، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

از ۱۳۷ پرسشنامه‌ی تکمیل شده، بیشترین تعداد پرسشنامه‌ها مربوط به بیمارستان لقمان با ۳۰ پرسشنامه و کمترین تعداد پرسشنامه‌ها مربوط به بیمارستان لبافی‌نژاد با ۶ پرسشنامه (۴/۴٪) است. در میزان رعایت منشور حقوق بیمار در مجموع تمام بیمارستان‌ها در ۴۱/۶٪ موارد مطلوب، در ۵۵/۵٪ موارد متوسط و در ۲/۹٪ موارد ضعیف بوده است. بین میزان رعایت منشور حقوق بیمار در بیمارستان‌های مختلف، تفاوت آماری معنی‌داری وجود داشت (P=۰/۰۱۳) که در آزمون تعقیبی Tukey میزان رعایت حقوق بیمار در بیمارستان مهدیه به طور معنی‌داری کمتر از بیمارستان‌های امام حسین (ع) (P=۰/۰۱)، لقمان حکیم (P=۰/۰۰۶) و شهدای تجریش (P=۰/۰۰۶) بود. در آزمون Tukey بین سایر بیمارستان‌ها تفاوت معنی دار از نظر آماری مشاهده نشد.

در مجموع تمام بیمارستان‌ها، بیشترین میزان امتیاز کسب شده از پرسشنامه، مربوط به "امکان ترخیص بیمار با رضایت شخصی" با ۳۸۰ امتیاز از ۴۱۱ امتیاز ممکن (معادل ۹۲/۵٪) و کمترین میزان امتیاز کسب شده مربوط به "مشارکت بیمار در انتخاب روش درمانی" با ۱۹۰ امتیاز از ۴۱۱ امتیاز ممکن (معادل ۴۶/۲٪) بود. اطلاعات بیمارستان‌ها به تفکیک در جدول شماره‌ی ۱ ذکر شده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی نسبی میزان رعایت منشور حقوق بیمار به تفکیک بیمارستان‌ها.

	نامطلوب		متوسط		مطلوب	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
کل	۴	٪ ۲/۹	۷۶	٪ ۵۵/۵	۵۷	٪ ۴۱/۶
امام حسین	۲	٪ ۸/۳	۱۰	٪ ۴۱/۷	۱۲	٪ ۵۰
مدرس	۰	٪ ۰	۱۰	٪ ۷۶/۹	۳	٪ ۲۳/۱
طالقانی	۰	٪ ۰	۱۵	٪ ۶۸/۲	۷	٪ ۳۱/۸
لقمان	۰	٪ ۰	۱۶	٪ ۵۳/۳	۱۴	٪ ۴۶/۷
مفید	۱	٪ ۶/۲	۸	٪ ۵۰	۷	٪ ۴۳/۸
شهدای تجریش	۰	٪ ۰	۸	٪ ۴۴/۴	۱۰	٪ ۵۵/۶
لبافی نژاد	۰	٪ ۰	۲	٪ ۳۳/۳	۴	٪ ۶۶/۷
مهدیه	۱	٪ ۱۲/۵	۷	٪ ۸۷/۵	۰	٪ ۰

بحث

در این مطالعه مشاهده شد که میزان رعایت منشور حقوق بیمار در بیشتر موارد در حد متوسط تا مطلوب بوده است. میزان ضعیف رعایت حقوق بیمار تنها در ۲/۹٪ موارد مشاهده شد. میزان رعایت منشور حقوق بیمار در مطالعات مختلف متفاوت بوده است. نصیریانی و همکاران نشان دادند که در بیش از نیمی از موارد، رعایت حقوق بیمار در حد متوسط بوده است (۱۴). رنگرز جدی و ربیعی در تحقیق خود نشان دادند که در حدود ۶۸ درصد موارد منشور حقوق بیمار رعایت شده است (۳). در مطالعه‌ی نکوئی مقدم و همکاران در شهرستان کرمان ۶۶/۹٪ بیماران رعایت حقوق خود را مطلوب دانسته‌اند (۱۹) که با یافته‌های حاصل از این مطالعه همخوانی دارند. در مطالعه‌ی وسکویی اشکوری و همکاران، میزان رضایت‌مندی از رعایت حقوق بیمار ۵۳/۲٪ گزارش شده است (۷) که کمتر از این مطالعه است. بر اساس مطالعه‌ی مصدق راد ۹۵ ٪ از بیماران، میزان رعایت حقوق خود را در حد ضعیف توصیف کرده‌اند (۱۶). در مطالعه‌ی بابامحمودی و همکاران در مازندران، منشور حقوق بیمار تنها در ۱۴/۵۹٪ موارد رعایت شده بود (۱۸). در پژوهش خاتونی، منشور حقوق بیمار در حدود ۴۶٪ موارد رعایت شده بود (۹) که با این مطالعه همخوانی ندارند. افزایش میزان رعایت منشور حقوق بیمار در مطالعه‌ی حاضر نسبت به مطالعات قبلی ممکن است به دلیل تأکید بیشتر وزارت بهداشت بر اطلاع رسانی و نظارت بر اجرای منشور حقوق بیمار در سال‌های اخیر باشد.

در این مطالعه، میزان رعایت حقوق بیمار در حیطه‌ی رازداری و محرمانه ماندن اطلاعات پزشکی ۷۷/۱٪ به دست آمد. در مطالعه‌ی بصیری مقدم و همکاران این میزان ۶۱/۱٪ بود (۶). در مطالعه‌ی رنگرز جدی و ربیعی این میزان حدود

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-10-14]

۶۳٪ بود (۳). حسنیان در مطالعه‌ی خود در شهر همدان، میزان رعایت رازداری را ۶۴/۳٪ گزارش کرده است (۲۰). میزان رعایت رازداری در این مطالعات کمتر از مطالعه‌ی حاضر بوده است.

برخورد مناسب و محترمانه‌ی کادر درمانی با بیماران در مطالعه‌ی حاضر، در بین تمام بیمارستان‌ها در حد ۵۹/۶٪ بود. در مطالعه‌ی رنگرز جدی و ربیعی، این میزان ۸۴/۵۳٪ بوده است که با مطالعه‌ی حاضر همخوانی ندارد (۳). بالاترین درصد برخورد مناسب و محترمانه با بیماران مربوط به بیمارستان لبافی نژاد (۸۳/۳٪) بود. در این پژوهش، میزان ارایه توضیحات لازم به بیمار در مورد بیماری با زبان ساده در ۵۹/۴٪ و میزان مشارکت بیمار در انتخاب روش درمانی ۴۶/۲٪ به دست آمد. میزان ارایه اطلاعات کافی به بیمار در مطالعه‌ی نکوئی مقدم و همکاران ۳۹/۸٪ بود (۱۹) که از مطالعه‌ی حاضر، کمتر است. از سوی دیگر، در مطالعه‌ی رنگرز جدی، اطلاع بیمار از تشخیص و درمان ۸۰/۷۲٪ بوده است (۳).

در این پژوهش، میزان رعایت اخذ رضایت آگاهانه در حد ۷۵/۲ ٪ بود که از میزان رعایت شده در مطالعه‌ی محسنی و همکاران، بالاتر است (۸). کمترین میزان رعایت اصل اخذ رضایت آگاهانه در این مطالعه مربوط به بیمارستان مهدیه (۶۶/۷٪) است.

بند پنجم منشور حقوق بیمار در ایران مربوط به حق دسترسی به نظام کارآمد رسیدگی به شکایات و پیگیری مناسب شکایات و اعتراضات بیمار است (۱). در این پژوهش، پیگیری مناسب اعتراضات و شکایات بیماران در ۵۶/۴٪ موارد رعایت شده بود. در مطالعه‌ی بابامحمودی و همکاران، میزان رعایت حق رسیدگی به شکایات بیماران ۱۳/۲٪ بود (۱۸) که از مطالعه‌ی حاضر کمتر است. در مطالعه‌ی نکوئی مقدم و همکاران، میزان دسترسی به نظام رسیدگی به شکایت بیماران ۵۰/۸٪ گزارش شده است (۱۹). بهترین میزان پیگیری شکایات بیماران مربوط به بیمارستان شهید مدرس (۶۴/۱ ٪) بوده است.

در بررسی‌های انجام شده در این مطالعه، میزان رعایت حریم خصوصی بیمار ۵۸/۹٪ بود. در مطالعه‌ی بابامحمودی و همکاران این میزان در حد ۱۶/۶۳٪ گزارش شده است (۱۸) که از مطالعه‌ی حاضر کمتر است.

بر اساس مطالعه‌ی پدیدارشناسانه‌ی جولایی و همکاران در مورد حقوق بیمار، موانعی برای رعایت حقوق بیماران در بیمارستان‌ها و مراکز درمانی وجود دارد که از جمله آنها می‌توان به فشار کاری زیاد و فشارهای اقتصادی- اجتماعی به‌ویژه بر پرستاران اشاره کرد (۲). شناسایی عوامل مؤثر بر میزان رعایت منشور حقوق بیمار، به انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه نیاز دارد.

نتیجه‌گیری

به طور کلی یافته‌های این پژوهش نشان داد که میزان رعایت منشور حقوق بیمار در بیشتر موارد در حد متوسط تا مطلوب است. البته این میزان در بیمارستان‌های مختلف متفاوت بوده و در برخی بیمارستان‌ها در حد پایین‌تری قرار داشت. میزان رعایت منشور حقوق بیمار تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد که از آن جمله می‌توان به میزان اطلاع بیماران و پرسنل درمانی و وجود برنامه‌های نظارتی اشاره کرد (۱۹). بر این اساس، برگزاری دوره‌های آموزشی برای کارکنان مراکز درمانی و نیز افزایش اطلاع رسانی به بیماران در افزایش میزان رعایت حقوق بیمار مفید خواهد بود. از سوی دیگر، طراحی و اجرای روش‌های دقیق نظارتی می‌تواند کمک مؤثری در رعایت منشور حقوق بیمار باشد. همچنین انجام تحقیقات بیشتر در این زمینه برای بررسی عوامل مؤثر بر میزان رعایت حقوق بیماران، ضروری به نظر می‌رسد.

تشکر و قدردانی

بر خود لازم می‌دانیم از تمامی کاورزان شرکت کننده در این پژوهش و همچنین پرسنل و مسؤولین محترم بیمارستان‌های مورد مطالعه که نهایت مساعدت و همکاری را نمودند، تشکر و قدردانی نماییم.

این مقاله حاصل طرح پژوهشی مصوب کمیته‌ی پژوهشی دانشجویان دانشکده‌ی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی به شماره‌ی ۵۶۵۴۷/ص/۱۳۹۵ است.

از جناب آقای دکتر محمد امین پورحسینقلی و جناب آقای دکتر حسین قهوه چیان بابت مشاوره‌ها و کمک‌های بی‌دریغشان، تشکر و قدردانی می‌نماییم.

REFERENCES

1. Parsapoor AR, Bagheri AR, Larijani B. Patient rights in Iran. J Med Ethics Hist 2009; 27 (special issue): 39-47. (Full Text in Persian)

2. Jolaee S, Nikbakht Nasrabadi A, Parsa Yekta Z. The view of patients and patients' companions regarding patients' rights: a phenomenological research. Hayat 2005; 10(4): 5-20. (Full Text in Persian)

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-10-14]

3. Rangrazjeddi F, Rabiee R. Patient's bill of rights in Kashan's Governmental Hospitals (2003). J Kermanshah Univ Med Sci 2005; 9(1): 62-71. (Full Text in Persian)

4. Lynyn P. Patient's rights in Europe. Translated by: Larijani B, Abbasi M. Tehran: Al Hoora; 1998. p. 27.

5. Dadashi M, Andarz habibi R, Habibi Moghaddam A, Jeylani M. Patients' satisfaction of observing patients' right charter in private clinics. Iran J Med Ethics History Med 2010; 3(2): 61-8. (Full Text in Persian)

6. Basiri Moghadam K, Basiri Moghadam M, Moslem A, Ajam Zibad H, Jamal F. Health providers and patients' awareness on patient bill of rights and its observing rate in 22 Bahman Hospital. Horizon Med Sci 2011; 17(1): 45-54. (Full Text in Persian)

7. Vaskooei Eshkevari K, Karimi M, Asnaashari H, Kohan N. The assessment of observing patients' right in Tehran University of Medical Sciences' hospitals. Iran J Med Ethics History Med 2009; 2(4): 47-54. (Full Text in Persian)

8. Mohseni M, Oshvandi K, Safi M. Exploring the attitudes of inpatients on the observation of their rights in Hamadan educational hospitals in 2009. Med Ethics J 2012; 6(19): 49-66. (Full Text in Persian)

9. Khatooni S. The rate of preserving patients' rights chart in state hospitals in Qazvin, Iran. Iran J Med Law 2010; 3(11): 171-88. (Full Text in Persian)

10. Merakou K, Dalla-Vorgia P, Garanis-Papadatos T, Kourea-Kremastinou J. Satisfying patients' rights: a hospital patient survey. Nurs Ethics 2001; 8(6): 499-509.

11. Humayun A, Fatima N, Naqqash S, Hussain S, Rasheed A, Imtiaz H, *et al*. Patients' perception and actual practice of informed consent, privacy and confidentiality in general medical outpatient departments of two tertiary care hospitals of Lahore. BMC Med Ethics 2008; 9(1):14.

12. Mlinek EJ, Pierce J. Confidentiality and privacy breaches in a university hospital emergency department. Acad Emerg Med 1997; 4(12): 1142-6.

13. Ledo R, Salas L, Gonzalez K. Gonzalez M, Rodriguez T, Sanchez M, *et al*. The rights of the hospital patient: the knowledge and perception of their fulfillment on the part of the professional. The Group in Catalonia of the Spanish Society of Care for the Health Services User. Rev Clin Esp 1998: 198(11): 730-5.

14. Nasiriani K, Farnia F, Nasiriani F. Study of respecting patient's rights from nurses' point of view employed in Yazd hospitals. Iran J Forensic Med 2007; 13(1): 33-7. (Full Text in Persian)

15. Goodarzi M, RahnamaM. Observance rate of patients' rights by physicians and nurses in Amir Al Momenin hospital of Zabol. Articles' abstract of the 1st congress of patients' rights. Fasa Univ Med Sci 2004. (Text in in Persian)

16. Mossadegh Rad AM, Esna Ashari P. Patients and physicians awareness of patients' rights and its implementation at Beheshti hospital in Isfahan. Iran J Med Educ 2004; 4(1): 45-54. (Full Text in Persian)

17. Gashmard R, Jahanpoor f, Musavi SF, Heidari Sarvestani Z, Faghih M. Evaluating patients' satisfaction with nurses' and physicians' compliance with Patient Rights Charter in Bushehr Shohadaye Khalije Fars hospital in 2014. J Educ Ethics Nurs 2015; 4(1): 1-10. (Full Text in Persian)

18. Babamahmoodi F, Meftahi M, Khademloo M, Hesamzadeh A. Observation of Patient's Right Charter in Mazandaran teaching hospitals: patients view. Iran J Med Ethics History Med 2011; 4(4): 37-44. (Full Text in Persian)

19. Nekoei Moghaddam M, Amiresmeili MR, Ghorbaninia R, Sharifi T, Tabatabaie S. Awareness of Patients' Rights Charter and respecting it from the perspective of patients and nurses: A study of limited surgical centers in Kerman city, 2013. Iran J Bioethics 2014; 4(11): 31-56. (Full Text in Persian)

20. Hassanian M. Attitudes of nurses in respecting patient's rights in different wards of Hamedan University of Medical Sciences 2010. Iran J Nurs Midwif Res 2005; 10(2): 21-8. (Full Text in Persian)

[Downloaded from pajoohande.sbmu.ac.ir on 2026-10-14]